

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Franciška ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljate je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsako sredo popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 20— K
pol leta . . . 10—
četrt leta . . . 5—
posamezna številka po 40 vin.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin. za vsako petit-vrsto. Priloge stanje poleg poštne šte 45 K.

Telefon uredništva
št. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 75 vin.
. . . dvakrat . . . 60
. . . trikrat . . . 45
za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 30 vin.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Mestni trg št. 17/III.

Poštna hranilnica št. 11.197.

Reklamacije so proste poštnine.

Iz Zaveze Jugoslovanskega učiteljstva.

Vzpored

Zavezinega delegacijskega zborovanja.

Po sklepu upravnega odbora Zaveze z dne 17. aprila 1919 se sklicuje Zavezina delegacija na zborovanje na 5. in 6. dan meseca septembra t. l. v Ljubljano.

Zborovanje se vrši po nastopnem vzporedju:

Dne 5. septembra:

1. Ob 8. uri dopoldne skupna seja upravnega odbora z odseki v sobi »Hranilnice in posojilnice« v Učiteljski tiskarni v Ljubljani, Franciška ul. 6.

Dnevni red.

1. Izročitev došlih predlogov odsekom.
2. Skupno posvetovanje upravnega odbora z odseki.
- II. Takoj po skupni seji se začne posvetovanje v odsekih in se vrše ves dan.
- III. Ob 6. uri zvečer skupna seja upravnega odbora z odseki v sobi »Hranilnice in posojilnice« v Učiteljski tiskarni.

Dnevni red.

1. Poročilo o delovanju Zaveze od zadnjega delegacijskega zborovanja.
2. Poročilo odsekov o svojih sklepih.
3. Določitev poročil za delegacijo.
4. Določitev časa in kraja prihodnjemu Zavezinemu rednemu zborovanju (§ 11., a.)
5. Predlogi in nasveti.

Vse seje in zborovanja se začne točno ob določeni uri.

VODSTVO ZAVEZE.

Predsednik:

L. Jelenc.

Tajnik:

Vil. Rus.

Zaradi velike važnosti letošnjega delegacijskega zborovanja „Zaveze“ opozarjamo delegate, naj se polnoštevilno udeleže zborovanja. Na zborovanje pridejo tudi odposlanci srbskega in hrvatskega učiteljstva. Seje so javne. Dobrodošli vsi gostje! Priglašeni je tudi že mnogo tovarišev iz osvobodene Koroške in Prekmurja. Pridite vsi, da dostojno proslavimo praznik našega stanovskega ujedinjenja!

PAV. FLERE:

Srbski načrt za zakon o narodnih šolah v kraljestvu SHS.

Pred nami leži besedilo oficialnega načrta našega novega ljudskošolskega zakona, izdan od prosvetnega odbora v Beogradu. Ko smo se še v pokojni Avstriji borili za enoten šolski in vzgojni zakon, smo zvrčali krivdo za nerazumevanje po tej potrebi in avstrijsko birokracijo, ki je le z enim ušesom prisluskovala takim klicem. Ko pa smo se združili v lastno narodno državo, smo trdno upali, da prodré ideja, ki je predpogoj občne demokratične in socialne vzgoje, in da se uresniči vedno glasnejši klic po enotnosti šolske vzgoje. Prejemši pa načrt novega ljudskošolskega zakona smo uvideli, da smo se zmotili v svoji nadi po boljšem umevanju. Vse delo raznih anket je bilo zaman, vsi dobro premišljeni njihovi sklepi so stali glas vpijočega v puščavi. In tako dobivamo zdaj posebne zakonske načrte za osnovno šolstvo, vanj se sprejemajo le še postavne določbe o učiteljski izobrazbi, društvo

slovenskih profesorjev pa glasom časniških poročil prejema nov učni načrt za srednje šole. Razblinila se je ideja in naša zahteva, da bodi vsa šola, od najnižjega do najvišjega učilišča, enotno vzgojna in vsestransko izobraževalna naprava, kar naj že na zunaj dokumentira enotni šolski zakon. Upamo sicer še vedno, ker v zadevi še ni izrečena zadnja beseda, vendar pa moramo vsekakor računati tudi z omenjenim zakonskim osnutkom.

A tudi načrt delnega zakona, iz katerega bomo navedli sicer tudi marsikatero vrtilino, nas v vseh svojih odstavkih ne more zadovoljevati. Preveč je vobče le kompromis srbskih in avstro-ogrskih osnovnih ljudskošolskih zakonov in v načelnih vprašanjih vzgojne organizacije šolstva ne prinaša nikakega izboljšanja. Zaradi različnih krajevnih in kulturnih razmer smo sicer morali biti pripravljeni na nekak kompromis, a upali smo, da mu bodo tvorili podlago, na kateri se stavi, predvsem pedagoški ozir,

ki naj bi nivelirali omenjene razlike. Po priobčenih kompromisih, ki se jih dotaknemo nižje, pa se upravičeno bojimo, da vsled centralne ureditve v Beogradu, kjer je osredotočena nižeorganizirana osnovna šola, pade tudi nivo v državi najbolje organiziranega šolstva — v Sloveniji. Vsled popustljivosti pri organizaciji šolstva v Srbiji, Bosni in Hrvatski, v Vojvodini, v Dalmaciji in v Istri namreč ne bo mogoče, da kedaj doseže ono v Sloveniji, zlasti v Štajerski Sloveniji; a če ne dviga višja občna kultura nižje, potegne druga prvo navzdol. In tega se bojimo! Koncesije, ki so se ustvarile za omenjene pokrajine, so prevelike in popustljivost v tem oziru ni na mestu; boljša bi bila radikalnost, ki bi nižje dvigala k višjemu.

Ta radikalnost naj bi za prehodno dobo mogoče bila malo popustljivejša, vsekakor pa bi že tu morala ustvarjati z učiteljsko izobrazbo čvrst temelj za bodočnost. V tej točki pa načrt greši naravnost celo proti sedanjosti. Vstop v učiteljsko službo dovoljuje s 14. letom; učiteljske ostani štiri letno; pedagoška izobrazba pa se začne v 3. letniku.

Vedno smo povdarjali, da boleha ves osnovnošolski ustroj na premali učiteljski izobrazbi; in sedaj, namesto da se ta dvigne, namesto, da se za težki in odgovornosti polni poklic začne izobraževati boljši in zrelejši material, naj se strokovna izobrazba omeji in naj se podaja mladinu, ki nima in ne more imeti smisla za tak poklic. Na premalo vcepljenem čutu za dolžnosti zvišenega stanja in na premalem tozadnem razumevanju učiteljskega naraščaja boleha danes naše šolstvo, da je strah; in to dejstvo naj se sedaj še zakonito propagira z znižanjem izobrazbe in s pomaknjenjem študijskih let navzdol!

Anketa za preustrojitev šolstva pri Višjem šolskem svetu v Ljubljani je predložila v Beogradu za učiteljsko izobrazbo minimalni načrt za prehodno dobo, ki smo ga priobčili tudi v letošnjem »Uč. Tov. in v »Popotniku«. A videti je, da je bil ta naš minimalni načrt v Beogradu vse previsok. Dovoljujemo pa si staviti vprašanje: Če se pri osnovnem šolstvu v zakonskem načrtu puščajo koncesionirane odprtine na vse strani, zakaj se ni isto zgodilo pri načrtu za učiteljsko izobrazbo? Mi moramo iz državnih ozirov zahtevati višjo izobrazbo, kakor nam jo je po milosti nudila avstrijska vlada, ki je v okvirnem zakonu za svoja učiteljska v nemških kronovinah skrbelo vse drugače kakor za naša; zahtevati moramo že za prehodno dobo kot najmanj, da se našemu naraščaju z vsaj petletnim učiteljskim, počenši s 15. letom in z brezpozajno predizobrazbo, potrebno za višje razrede srednjih šol, dá prilika, da se za bodočnost vzgoji kvas, s katerim se v doglednem času reformira učiteljska izobrazba v vsej državi. Zato pa moramo pri zakonskem načrtu kar najodločneje odklanjati ta del, ki ureja učiteljsko izobrazbo, in zopet kar najodločneje zahtevati, da se nam za prehodno dobo uredi po ljubljanski minimalni formuli. Ne varajmo se z mislijo, da s poslabšano izobrazbo učiteljskega naraščaja kedaj dvignemo osnovno šolstvo! Prav pa je, da se odpravljajo z zakonom privatna učiteljska.

Prehajamo na zakon o osnovnem šolstvu sam, iz katerega izvzemamo zaradi prostora tukaj le najvažnejše točke.

Strinjamo se z namenom narodnega šolstva, ki hoče vzgajati mladino v narodnem in moralnem duhu, jo izobra-

ževati za življenje (zakaj se pravi tu »za gradjanski život«?) in zlasti širiti pismenost in prosveto v narodu. Širiti prosveto v narodu« pa more le visoko organizirano šolstvo in vsestransko temeljito izobraženo učiteljstvo; ali z drugo besedo: namen se doseže, kadar se da za to oboje prilika.

Narodne šole se po členu 2. dele na otroška zabavišča, osnovne, ponavljalne in meščanske šole. (V Ljubljani smo ime »meščanske opustili in namestili z zaznambo »strokovno - osnovne šole«, kar smo že v Zavezinem »Načrtu« utemeljili.)

Po našem mnenju pušča najbolj nesrečno odprta vrata čl. 3., ki se glasi: »Šolanje v narodnih šolah je — izvzemši zabavišča — obvezno in traja 8 let. Kolkod to dobe naj pohaja otrok v osnovno, a koliko v ponavljalno ali v meščansko šolo se odreja po krajevnih razmerah.« (Pripomniti je, da je učna doba meščanskih šol že urejena v dodatku k III. pogl., kjer se pravi: »Meščanska šola traja najmanj 4 leta, a v njo se sprejemajo učenci, ki so dovršili 4. razred osnovne šole« — torej te določbe potem ne morejo več urejati krajevne razmere.) Kakšna koncesija tichi v tem členu, nam jasno pripoveduje tolmač, ki pravi:

»Največje različnosti, a tudi največje težkoče so se pokazale, ko se je imelo odrediti trajanje šolske obveznosti. V Sloveniji je že bila izvedena osemletna obveznost vsakdanje šole; v Dalmaciji je obvezno trajala redovito 6, a le izjemno 8 let; tako je bilo tudi v Istri. V Hrvatski-Slavoniji so imeli petletno dolžnost za pohajanje vsakdanje šole, a Bosna-Hercegovina in Srbija 4 letno dolžnost. Dalmacija in Istra sta imeli poleg šestletne vsakdanje šole dveletno ponavljalno; a Hrvatska in Slavonija triletno, pritem ko je ostali kraji niso imeli.

»Ideal bi bil, da se osemletno pohajanje redne vsakdanje šole provede na vsem našem teritoriju. Z različnih, zlasti ekonomskih razlogov se to še dolgo ne bo moglo storiti, osobito ne v Bosni-Hercegovini in v Srbiji. Nasprotno pa ne bi bilo primerno znižati trajanje šolske obveznosti v pokrajinah, v katerih je že davno uvedeno osem ali vsaj šestletno šolanje.

»Priporoča se tedaj, da se načelno utrdi osem let šolske obveznosti, da pa ni treba vse te dobe proizvesti v osnovni, marveč se lahko en del proizvede v ponavljalni šoli.

»V Sloveniji bržkone itak ne bo ponavljalnic, v Dalmaciji in Istri bo trajala, kakor dozda dve, v Hrvatski tri, v Vojvodini dve, v Bosni-Hercegovini in v Srbiji štiri leta.«

Mi pa smo se potezali za dveletno obvezno nadaljevalnico po dovršeni osemletni osnovni šoli! Tako smo hoteli navzgor, a zakon hoče tiščati navzdol tudi nas, kajti prepričani smo, da se najdejo tudi v Sloveniji ljudje, pri katerih bodo krajevne razmere urejale kako »ponavljalno šolo« v odprti osemletni obveznosti.

Čl. 4. se glasi: »V istem času se poučnje lahko največ 70 otrok;« tolmač pravi k njemu: »V Avstriji in Hrvatski-Slavoniji je bilo najviše število otrok določenih na 80; to število se je iz pedagoških ozirov izkazalo previsoko. Iz teh razlogov bi ga bilo treba znižati na največ 50-60, no v naših prilikah bi se to ne dalo iz-

*) Pod tolmačem nam je v mislih »Tumač zakona o narodnih šolah«, ki je pridejan načrtu.
P. F.